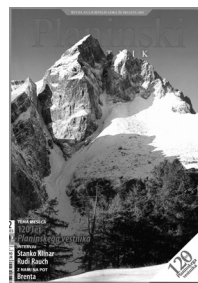

Dušan Škodič

Planinski vestnik

Nevidna pot na Ribežne

Ime in delo Stanka Klinarja sem kot planinec in kasneje planinski publicist doživljal dokaj osebno. V začetku zgolj spoštljivo preko literature, kasneje kot uporabnik njegovih slikovitih vodnikov in nazadnje ko sva sodelovala pri izdaji moje zbirke planinskih zgodb. Vsako od obdobjev je zaznamoval drugačen pogled na človeka, ki je na planinski sceni, ki je danes že skorajda izginila v obliki, kakršna je bila nekoč, pustil globoko sled.

V časih, ko ni bilo interneta, je pisana beseda veljala več kot danes. Manj je bilo balasta v medijih, skorajda nismo poznali lažnih novic, pa tudi ne lažnih življenj ljudi z družabnih omrežij, ki jih osebno nismo nikoli srečali.

Planinska scena je bila še toliko bolj konservativna. Do leta 2000 smo gorniki in alpinisti večino planinskih informacij pridobili iz Planinskega vestnika, ki je izhajal v malem formatu in črno-belem tisku. Tudi tiskanih planinskih vodnikov je bilo malo in izhajali so na vsake *kvatre*. Temu primeren je bil odnos do vodniške literature, zato ni čudno, da imam tudi sam na knjižnih policah vodnike, ki so izšli že pred tridesetimi leti ali prej.

K spremembi so pripomogle nove založbe, ki so se pojavile na našem knjižnem trgu po osamosvojitvi in iskale prodajne niše med v gore zagledanim bralstvom. Vzniknili so avtorji, ki so prinesli nekaj svežine z drugače zasnovanimi in estetsko opremljenimi knjižnicami, da jih je bilo kar škoda tlačiti v stranski žep nahrbtnika. Tedaj si raje šel do prve fotokopirnice (le kam so te izginile) in si dal narediti slabo kopijo opisa, ki si ga potreboval za turo.

Stanka Klinarja sem kot avtorja spremljal v Planinskem vestniku že od mladih let. Na revijo je bil naročen oče in priznam, da marsičesa v reviji nisem najbolj razumel,

še manj prebral vse po vrsti, česar še danes ne počnem. Toda ime avtorja, ki toliko odstopa od ostalih, da postane človek pozoren, mi je padlo v oko, saj ga je bilo mogoče zaslediti marsikje. Sodeloval je pri tiskanih vodnikih, sestavljal je recenzije, vmes napisal v revijo uvodnik, se ukvarjal z imenoslovjem. Vključeval se je tudi v polemike, ki včasih zelo dolgo niso ponehale, kar pa v mesečnikih seveda ni tako neobičajen pojav. Morda mi je od tedaj ostala navada, da začenjam časopise pregledovati od zadaj naprej, a verjetneje me je le bolj zanimalo, do kam bo pripeljala kaka polemika, kot pa uspehi in tegobe planinske organizacije, ki so zasedale prostor na prvih straneh. Vsekakor je bil moj mladostni vtis, da gre pri Stanetu Klinarju za moža, ki ogromno ve, hkrati pa je zelo samozavesten in nepopustljiv nasprotnik v debati ali v polemiki. Vendar je treba na omenjene polemike gledati zelo drugače kot na današnje spletne debate, ki so skoraj vedno pod nivojem, četudi naj bi bile cenzurirane. So kot pasje bombice: počijo, zasmrdijo in ko se zrak premeša, izginejo. Tiste o katerih govorim v povezavi s Stanetom, pa so še vedno prisotne. Revija je vse do leta 1895 digitalizirana in prebere si jih lahko vsakdo.

Ko sem sredi devetdesetih let kot zreli mladinec začel tudi sam objavljati, sem do tega gospoda še vedno čutil globoko spoštovanje, vendar nisem vedel, od kod izvira. Verjetno je šlo tudi za nekakšno mistiko, ki je obdajala avtorje, ki so si s svojimi deli v planinski literaturi uspeli ustvariti ime. Tako je pač bilo. Danes vtipkamo ime človeka v brskalnik in še preden ga srečamo, vemo o njem marsikaj. Tedaj pa je bilo le ime, okoli katerega se je v naših glavah zgradil baldahin spoštovanja, pod katerega nismo videli, naj se je domišljija še tako trudila. Pomislil sem, kako zanimivo bi bilo sedeti v družbi takih ljudi za planinskim omizjem in jim prisluhniti. Kar nekaj nostalgije me spreleti ob tej misli, kajti ti romantični časi so izginili že pred desetletji. Ko smo se ob nedeljah vračali iz Kamniških Alp, smo s kakšno pijačo pred seboj posedali na lesenih klopeh pred domom v Kamniški Bistrici, tam se je vse srečevalo, mladi in stari, slišal si lahko res veliko zgodb, če te je zanimalo in če nisi sedel na ušesih. Bilo je kar težko vstati ter steči na avtobus, ki je v popoldanskih urah proti Ljubljani odpeljal vsakih trideset minut.

Ko je izšla Stanetova knjižica z naslovom *Sto slovenskih vrhov*, sem jo šel nemudoma kupit. Planinski vestnik jo je napovedal kot biser, ki bo obogatil planinsko knjižnico. Izšla je v obliki, kakršno sem pričakoval: s trdimi platnicami osebnega dnevnika, natisnjena na kvalitetnem papirju, vezana trdno in estetsko, nikakor ne »šparovno«, temveč tako kot mala zbirka Sienkiewiczovih romanov, ki sem jih še kot otrok dobil za birmo. Narejeno kvalitetno, da se lahko po vsaki uporabi vrne nazaj na polico, kjer predstavlja neko vrednost. Zadovoljno sem jo odnesel domov, nekajkrat površno preletel, si pogledal fotografije in seveda tudi kazalo imen gora z opisi. Samemu branju opisov sem se odpovedal, malce sem jih zgolj okusil, bežno, samo toliko, da je iz njih zavonjala gorska romantika, po kateri je

Stane znan. Knjižica – vodnik je tako čakala na poletje, ko jo bom res potreboval za turo. Vodnik vsaj zame pač ni časopis, ki ga bereš za zabavo.

Poleti sem jo vzel na dopust, čeprav v tednu, ki sva ga z ženo preživela pod šotorom v Trenti, skoraj nisem računal na njeno uporabnost (še vedno govorim o knjižici, da ne bo pomote). Od vseh tur, ki sem si jih zamislil, mi je namreč prišel v poštev le en naslov, s katerim bi ubil dve muhi na en mah, se pravi dve gori, na katerih še nisem stal. Trentski Pelc in Srebrnjak sta pravi trentarski gori, kar pomeni, da sta strmi, zaraščeni z rušjem in potke do njiju so zavite, kot se spodobi za gore, po katerih so se, še preden je Kugy prvič slišal za Trento, preganjali le gamsi in njihovi zasledovalci s puškami. Ti so v tej dolini od nekdaj imeli visoko spoštovan status ...

Ko je po nekaj dneh lažjih brezpotij prišel na vrsto omenjeni cilj, sva v zgodnjem jutru po rosnih travah krenila proti sedelcu Na glavah, kjer gnezdi lovska kočča. Nekajkrat sem pogledal opis, popolnoma brez potrebe, saj sva hodila ves čas po odlično ohranjeni stari italijanski cesti, ki se je vila navzgor dolgo in položno, sedla Na glavah se ni dalo zgrešiti. Tam sva si vzela čas za kratek počitek, vzel sem spet knjižico, ki ni ovinkarila. Treba bo naravnost navzgor pod Ribežne (iz besedila sem sklepal, da je to vezni greben med obema vrhovoma), po tem pa po neskončno lepem grebenu na en ali drugi vrh, najbolje kar na oba, saj je že ta »sprehod« sam vreden obiska. V redu torej, zagrizla sva v strmino, vrh naj bi bil že čisto blizu, saj sta bila do njega v opisu le še dva stavka, iz doline do sem pa cela dva odstavka. Do pod stene Ribežnov in nanje, se je glasilo, kratko in jedrnato. Hmm, gledal sem navzgor, pa vse, kar sem videl, ni bila običajna, bila je kar zaresna trentarska trojka, v kateri brez varovanja nimaš kaj iskati, če te res ne žene navzgor strast avtohtonega trentarskega »raubšica«. Žena je takoj objavila, da ne gre za menoj niti pod razno, sam pa sem še kar nekaj časa trmoglavil, se na nekaj obetavnih mestih vzpel deset ali petnajst metrov, pa po njenem preplašenem zavijanju z očmi popustil s petelinjenjem in se počasi vrnil navzdol v visoko travo pod steno. Vsaj trikrat sem še odprl knjižico in prebral tisto: do pod stene Ribežnov in potem navzgor. Kot da se mi bodo odprle notranje oči in našle prikrita navodila, s katerimi bom razrešil gordijski voz. Upanje pa tako! Nemalo sem se pridušal nad avtorjem, ki me je žejnega pustil pred potočkom, ki je šumel globoko pod škrapljami. Nič ni pomagalo.

Naslednjega dne sva poskusila z druge strani, od Zapotoka, pa spet ni šlo, ker nisem imel sploh nobenega opisa, zgolj ustno informacijo nekega domačina, da menda hodijo na Srebrnjak s tiste strani. Ni vedel nič drugega, midva pa sva imela vsaj lepo vreme in mir na planini.

Tretjega dne sem se gore lotil sam. Žena je pričela s pospravljanjem, saj se je dopust iztekal, meni pa potrpljenje, da se mi že tretji dan obeta hoja pod nedosegljivo

goro. Bil sem še toliko mlad, da sem bil do gore sposoben gojiti tudi nekakšno zamero, danes se takim občutkom le še smejim. Po drugi strani pa nekako razumem mladino, ki se hvali, da je osvojila goro. Možno, da sem jo tudi sam tedaj dojemal na podoben način.

Na Trentski Pelc sem se povzpел po svoje, preko Ušja in večinoma po grebenu, bilo je kar zoprno in zapleteno, saj takrat ni bilo Lojza Hosnerja, ki bi mi pokazal pot, niti njegove potke skozi rušje, ki je danes še slepi ne bi spregledal. Vse te go-be in jeza na avtorja so bile na koncu dne pozabljene, meni pa je ostala nepozabna zgodba. Dejansko sem si od celega tedna zanesljivo zapomnil samo ta ples okoli enega cilja in menda še pohvalo Jelka iz Bavšice, ki sem ga tistega dne srečal blizu informacijskega centra. Pravzaprav me ni pohvalil, le nekoliko je zamižal ne eno oko in rekel »Na Trentskem Pelcu da si bil?« Meni je bilo to dovolj, kaj si je Jelko v resnici mislil, pa je že zdavnaj pozabljeno.

Na prelomu tisočletja je Stane Klinar v uvodnikih Planinskih vestnikov nekajkrat premešal meglo dolgočasje s svojim znanim *Klinarjevim klinom*, s katerim je zabil nekaj glavnic planinskih žeblic. Vsakič sproti sem se ob tem nehote spomnil na tiste presnete Ribežne – na avtorja opisa pa se tedaj nisem več hudoval tako kot nekateri, ki jim je morda glede imenoslovja v svojem »klinu« dvignil pritisk.

Minilo je še nekaj let in, če sem se prej šele učil gledati, sem tedaj že znal marsikaj videti. Takrat sem končno tudi lažje zajel poanto Stanetovega načina pisanja in spregledal suhe drobtine, ki so se skrivale pod takimi in drugačnimi »ribežni« v besedilih, kjer je bila, kot sem spoznal, vsaka beseda pretehtana, nobena ni manjkala in nobena ni bila odveč. Tako kot v Mozartovih simfonijah. »Ne preklinjaj not, ki jih ne zmoreš zaigrati – ko jim boš dorasel, bodo same zazvenele izpod prstov.«

Bilo je okoli novega leta, ko mi je bilo vendarle dano osebno srečati Staneta. Skupaj z urednikom Planinskega vestnika Vladimirjem Habjanom sva vstopila v dvigalo za Klub v Cankarjevem domu, kjer je bil napovedan posvet z založniki planinske literature. Ko so se vrata že zapirala, jih je Habjan prestregel, da so se odprla starejšemu gospodu z očali in palico, ki je vstopil in se zahvalil.

»Poznaš tega gospoda?« Odkimal sem in predstavljam si, da je bilo videti kar nevljudno.

»To je Stanko Klinar.«

Bil sem presenečen. Menda sem se zgolj na kratko predstavil in nerodno podal roko. Nisem si mislil, da ga bom nekega dne srečal na tako čudnem kraju, kot je dvigalo kulturnega hrama. Dvigalo je bilo veliko, svetlo in bleščeče, tla pa mokra

od plundre, ki smo jo prinesli vstopajoči. In to je bilo pravzaprav vse, kar sem si zapomnil, govorila nisva.

Konec marca sem ponovno šel v Cankarjev dom, potekal je tradicionalni festival gorniškega filma. V gneči med predstavami, ko se eni ljudje zgrinjajo iz dvoran, drugi pa vanje, sem v veliki avli naletel na Staneta. Morda me niti ne bi opazil, še manj prepoznal v tisti množici, a nekako se mu nisem mogel spraviti s poti. Če mi je že dano, da bom govoril z njim, se pač ne smem umakniti. Pozdravil sem ga in stegnil je roko. »No, poglej ga, mladeniča, kaj bo dobrega?« Malo osuplo sem razlagal, da si bom šel ogledat gorniški film – gospodu v visokih letih, ki ni dajal vtisa, da je nekoč plezal po takšnih gorah, kakršnih sam nikoli nisem zmogetel. In ki je znal gledati nanje, ko sem jaz še slep hodil po njih.

»Že v redu, saj tudi jaz nisem prišel sem po solato,« se je nasmehnil in mi zabičal, da morava biti na ti, če se hočem naprej pogovarjati. »Poslušaj, saj si Škodič, a ne?« Prikimal sem. »Moram reči, da si mi včeraj za pol ure polepšal življenje.« Začudenje mi je pogasil z razlago, da je prebral mojo zgodbo v zadnjem Planinskem vestniku. »A veš, kaj pa je bilo najbolje? Vedno me jezi, da vnaprej vem za večino stavkov, kako se bodo končali. Nekajkrat si me prav lepo presenetil.«

Stanetu sem se zahvalil za pohvalo, kakršne nisem pričakoval, še najmanj sredi tiste gneče, kjer se je vsem nekam mudilo. Včasih se človek dejansko vpraša, ali je vse zgolj naključje ali se nam zgodi z namenom. Če ne bi bilo tako, si nekaterih stvari ob množici trenutkov, ki pridejo in minejo, zagotovo ne bi zapomnili.

Jeseni 2016 sem pri Planinski založbi potrdil, da bomo šli v izdajo knjige zgodovinskih zgodb iz gorskega sveta, ki sem jih romantiziral na podlagi resničnih dogodkov, ki jih je zabeležil France Malešič v odlični kroniki nesreč *Spomin in opomin gora*.

Kar nekaj časa sem cincal, kakšen uvod bi ji namenil, oziroma komu bi »obesil hvalležno nalogo«, da zgodbe prebere in ob njih izpostavi svoje ime. Ker sem želel tudi v resnici presoditi njeno težo, sem razmišljal o poštenem delivcu besed, in, bolj ko se je čas odmikal, bolj sem spoznaval, da ne poznam tako pošteno strogega kritika, kot je Stane. S kilometrino, ki mi je do tedaj že vlila nekaj samozavesti, sem se čutil toliko doraslega, da sem poklical planinskega kronista Francija Savenca in ga prosil za Stanetov kontakt. Poklical bom in ga vprašal, sem si misli ... Beseda ni konj, človek pa je pravi zame, ker nikoli ne uporabi besede po nepotrebnem, ne graje, ne pohvale. Če ga bom le uspel nagovoriti. In nekega petka, mimogrede je preteklo še precej vode po Ljubljani, sem globoko vdahnil in odtipkal številko. Saj itak ne bo dvignil telefona ...

»No, kaj bo dobrega, mladenič,« mi je vlil pogum, potem ko sem se predstavil in razložil, od kod mi njegova številka. Željo sem očitno še kar užitno zapakiral, saj me ni takoj zavrnil, ni pa niti potrdil. Nazadnje sva se zmenila tako, da sem moral k njemu na obisk, kjer sva imela prav zanimivo razpravo o vsem mogočem – samo o knjigi ne. Zraven sva srebala njegov angleški čaj z mlekom, kot pravzaprav vedno, kadar sem se oglasil pri njem doma. Po dobri uri sem se poslovil, mapo z zgodbami pa pustil ležati na sedežnem kotu. Bil sem kar vesel, da se je izteklo, kakor se je, in na poti domov sem premišljeval, kaj sem sploh dosegel, razen da sem naletel na podobnega sogovornika. Skupaj sva ogledala kakšno kost planinske zgodovine, jo drobila in srkala mozeg starožitnosti, verjetno tudi nostalgije, ki je mene ob tem dokaj neupravičeno prevevala. Glede na to, da sem šele generacija šestdesetih, sem to dojemal predvsem kot posledico požiranja stare literature in zapiskov, ki me včasih tako pritegnejo, da mi postane žal celo časov, ki jih nisem živel. Stane pa jih je v svojih mladih letih okusil, zato je bila debata seveda pestra.

»Saj je *fajn*, ampak koga to danes sploh še zanima?« Tako mi je nekoč komentirala zgodbo starejša gospa lektorica, ki sem jo prosil za pregled pravopisnih napak. No, lepa reč, koga res? Tistega vendar, ki razume! Če razumeš pravila igre, v tem primeru življenja minulih časov, pomnoženih s količnikom starih moralnih vrednot, te to ne samo zanima, to tudi razumeš.

Po nekaj dneh me je Stane poklical in sporočil, da bo z veseljem naredil, ne uvodno besedo, temveč zapis o avtorju in njegovem delu. Kar mi je bilo še neprimerno bolj všeč.

Držal je besedo, napisal na roko štiri strani besedila in po tem sva imela še najmanj štiri srečanja, da sva šla čeznje besedo za besedo. Ne dobesedno, ob njegovem angleškem čaju z mlekom sva predvsem premlevala vsebine in iskala podobnosti v zgodbah, ki še niso bile zapisane. In se pogovarjala o nekdanjem življenju dekel in hlapcev, o vrednosti časa nekoč in danes, o gradbenih podvigih naših prednikov v povezavi z bohinjskim predorom, ki sem ga prehodil nekega zimskega večera ... Stane pa je pripovedoval o zgodbah svojega očeta, ki je bil preglednik v železniškem predoru pod Karavankami, ko so skozenj še sopihale parne lokomotive, pregledniki pa so zaradi slabega premoga, s katerim so hranili hlapone, omedlevali in so po kakšnega poslali tudi drezino, da ga je odpeljala na zrak, preden bi za vedno zaspal. Zgodbe in čar skrivnostne oddaljenosti preteklih življenj so postali povod prijetnim pogovorom, čeprav naju loči precejšen medgeneracijski jarek. Tega človek zelo težko prestopi po dobesednem razumevanju opisa, gre pa lahko preko njega v mislih. Tako kot preko takih in drugačnih »ribežnov« ...